

Lärarhandledning till
VÄSENOLOGI

skriven av
PÅR SAHLIN

Ingela Korsell ♦ Reine Rosenberg

**NATUR &
KULTUR**

Lärohandledning till Väsenologi av Pär Sahlin

Arbeta med kapitlet Gengångare

Lärohandledningen till Väsenologi tar avstamp i kapitlet Gengångare (s. 12–19) och kan ses som en inspiration till hur du kan arbeta med detta och övriga kapitel i boken. Sist i lärohandledningen finns en arbetsgång för att skriva och berätta en egen sägen.

Inför läsningen

Skapa förståelse genom att förklara begreppen väsen, folktro och sägner. Högläs eller låt eleverna läsa sidorna 8–10 på egen hand.

Samtala och diskutera

1. Vilka väsen känner du till sedan tidigare?
2. Vad menas med folktro?
3. Vilka saker, som inte går att bevisa vetenskapligt, tror du på?
4. Vad är en sägen?
5. Varför berättade man sägner för varandra?
6. Vilka sägner, gamla eller moderna, känner du till?

Under läsningen

Här nedan följer uppgifter som eleverna kan arbeta med under läsningen.

Innehållsfrågor

Sägner om den trånga likkistan, s. 14–15.

1. Var någonstans utspelar sig sägner?
2. Vad upptäckte snickaren när han la den döda kvinnan i kistan?
3. Hur löste han problemet?
4. Varför dök kvinnan upp som en gengångare?
5. Varför misshandlade hon snickaren?
6. Var någonstans kan du se fotot av snickaren?

När nackhåren reser sig, faktatext s. 16–19.

1. Hur kunde människor upptäcka att det fanns en gengångare i närheten?
2. Ge exempel på hur en gengångare kunde se ut.
3. Hur skulle man bete sig om man mötte en gengångare?
4. Vem kunde bli en gengångare?
5. Ge exempel på ritualer som förhindrade att människor blev gengångare.
6. Vad menas med att bli begravd i "vigd jord"? Vilka fick inte begravas i vigd jord?
7. Varför berättade man sägner om gengångare?

Källkritik

Sägner berättades för att bli trodda. Berättaren använde olika knep för att framstå som trovärdig, till exempel genom att placera in sig själv i sägner, att ange en plats och en källa samt att avsluta med något slags bevis.

Låt eleverna läsa de två första och de två sista meningarna i Sägner om den trånga likkistan på s.14-15.

Diskutera och samtala

1. Vem berättar sägnen och när fick berättaren höra sägnen?
2. Av vem fick berättaren höra den?
3. Tycker du att berättaren är en trovärdig källa? Varför/varför inte?
4. Tycker du att källan är trovärdig? Varför/varför inte?
5. Vad är det som gör att du tror/inte tror på berättaren?
6. Vilket/vilka bevis lyfter berättaren fram för att du ska tro på sägnen?
7. Hur skulle du kunna kontrollera att det som sägs i sägnen stämmer/inte stämmer?

Vidga diskussionen om källkritik och samtala om moderna myter, skrönor, sägner och lögner som eleverna har stött på i exempelvis sociala medier. Diskutera vilka knep som används i dag för att få människor att tro på och dela vidare falska nyheter på nätet. Vilka likheter och olikheter finns det mellan dessa och de äldre sägnerna? Vilken fara finns det med att sprida lögner på nätet? Vad ska man tänka på innan man delar vidare?

I *Väsenologi* kan eleverna arbeta källkritiskt genom att till exempel ifrågasätta författaren Ingela Korsells källor. Finns Sydsvenska Dagbladet (s. 47) i verkligheten? Vad finns det för bevis att Ingelas farmor eller en nobelpristagare i litteratur alltid talar sanning?

Efter läsningen

Här nedan följer uppgifter som eleverna kan arbeta med efter läsningen.

Jämföra väsen

Jämför olika väsen med varandra, till exempel gengångaren med mylingen, maran med varulven eller skogsrået med näcken. Utgå från rubrikerna i faktarutorna i respektive kapitel och be eleverna hitta likheter och olikheter mellan sina två väsen. Eleverna kan använda Venn-diagram när de jämför. Be eleverna att sammanställa sin jämförelse i en löpande text. Redovisa muntligt eller skriftligt.

Tips 1: Utöka uppgiften så att eleverna måste inhämta fakta ur fler källor än bara boken.

Tips 2: Låt eleverna jämföra ett väsen ur boken med ett väsen som inte nämns i boken, till exempel en alv, en sjojungfru eller en vampyr.

Religioners syn på döden (sv/re)

Låt eleverna göra jämförelser mellan olika religioners syn på vad som händer efter döden, och på olika ritualer som används och har använts för att ge de döda frid (jämför t.ex. fornskandinavisk religion, naturfolkens religioner och världsreligioner). Vilka likheter och olikheter kan eleverna hitta? Finns gengångare i flera religioner?

Diskutera och samtala med eleverna om deras egna traditioner, erfarenheter och tankar kring döden och de riter som hör till den.

Hitta på egna väsen

En kreativ uppgift där eleverna får använda sin fantasi. Utgå från den faktaruta som finns i varje kapitel (i Gengångar-kapitlet på s. 12) och låt eleverna skapa egna väsen. Vilken kategori tillhör till exempel hirpan? Vad kännetecknar en tunnelbanealv? Hur skyddar man sig mot sms-gasten?

Måla en gengångare (sv/bild)

Titta på de två illustrationerna av gengångare som finns i kapitlet. Hur framställer Reine Rosenberg gengångarna? Hur väl stämmer illustrationerna med de typiska dragen för en gengångare som nämns i kapitlet? På vilka andra sätt skulle man kunna illustrera en gengångare?

Låt eleverna inspireras av texterna och illustrationerna i kapitlet för att skapa egna bilder av gengångare. Hur ska gengångaren se ut? Vilka miljöer ska hen befinna sig i? Vilka föremål kan finnas med på bilden? Vilka olika tekniker kan de använda för att skapa olika stämningar och känslor i bilden?

Skriva och berätta sägner

Låt eleverna skriva och berätta egna sägner om väsen. Eleverna kan skriva en sägen utifrån ett väsen i Väsenologi, skriva om andra väsen, till exempel alver, vampyrer och krakar eller skriva om ett eget påhittat väsen.

Skriva en sägen

En sägen består av en inledning, en fördjupning och en avslutning. Följ arbetsgången när du skriver din sägen.

Innan du börjar skriva

- Vilket väsen ska din sägen handla om?
- Vad ska hända i din sägen?
- Var ska den utspela sig?
- Varför berättar du din sägen? Är det för att förklara, varna eller påminna om något?

Skriva inledning

Berätta var du hörde talas om historien första gången, vem som berättade den och var någonstans den utspelade sig.

Skriva fördjupning

Återberätta händelsen om ditt väsen. Vad hände? Varför hände det? Vilka personer och väsen var med? Hur slutade historien?

Beskriv personer, väsen, platser och händelser så levande som möjligt. Kom ihåg att det gärna får vara både läskigt, övernaturligt och lite snuskigt!

Skriva avslutning

Ge dina läsare eller lyssnare ett bevis för att det du har berättat är sant. Vad består beviset av? Kan man se det någonstans?

Berätta en sägen

Du ska nu berätta din sägen muntligt. Här nedan får du några tips på hur du kan förbereda din muntliga sägen på bästa sätt:

- Använd manuskort, tankekarta eller stödord när du berättar.
- Skapa ögonkontakt med din publik.
- Variera din röst för att skapa spänning och stämning i sägnen.
- Använd dig av rekvisita, till exempel ett föremål, som ett bevis för att det du berättar är sant.
- Tro själv på att din sägen är sann, då är det lättare att övertyga publiken!